

**Ekspertyza ornitologiczna
oraz
chiropterologiczna
budynku szkolnego ZSZ nr 1 położonego
przy ul. Piłsudskiego 36
w Białej Podlaskiej**

**Wykonawca: STRIX Arkadiusz Żuchnik
Krężnica Okr. 194 B
24 - 200 Bełżyce**

**Zamawiający: Gmina Miejska Biała Podlaska
ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 3
21-500 Biała Podlaska**

Arkadiusz Żuchnik

Krężnica Okrągła 17.06.2025

STRIX Arkadiusz Żuchnik
Krężnica Okrągła 194 B, 24-200 Bełżyce
NIP: 713 25 65 719, REGON: 431476246

Wstęp

W obecnych czasach działalność człowieka dokonała ogromnych przekształceń w środowisku naturalnym. Skurczeniu lub zupełnej degradacji uległo wiele pierwotnych ekosystemów, z drugiej zaś strony powstały inne, antropogeniczne, dające zwierzętom nowe możliwości. Takim siedliskiem są na przykład miasta. Gatunki zamieszkujące je potrafiły dostosować do panujących w nich warunków i utworzyły liczne populacje. Znajdują tu pokarm, dogodne miejsca rozrodu i często brak naturalnych wrogów.

Głównym zagrożeniem dla populacji ptaków zamieszkujących tereny miast są prace związane z remontem lub termomodernizacją budynków. Zagrożenia te polegają na niszczeniu miejsc lęgowych ptaków, płoszeniu, a nawet zabijaniu ptaków przez zamurowywanie ich żywcem w gniazdach. Starania wielu organizacji ekologicznych spowodowały, że dzisiaj wiedza i świadomość osób prowadzących nadzór nad pracami modernizacyjnymi są wystarczające, aby uniknąć pogorszenia stanu i kondycji miejskich populacji zwierząt.

Obecnie w większości przypadków jednostki publiczne takie jak gminy, szpitale, szkoły i in. przed przystąpieniem do prac remontowych lub termomodernizacyjnych zlecają doświadczonym ekspertom przyrodnikom wykonanie ekspertyzy przyrodniczej, która zawiera inwentaryzację wszystkich zwierząt zamieszkujących obiekt, jak również przedstawia taki sposób prowadzenia prac, który nie spowoduje niekorzystnego oddziaływania na przyrodę. W chwili stwierdzenia obecności na obiekcie gatunków chronionych, jednostka prowadząca prace musi wystąpić do właściwego terytorialnie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska o zgodę na przystąpienie do prac. Jeżeli prace spowodują zniszczenie miejsc lęgowych, należy wykonać kompensację przyrodniczą np. w postaci wywieszenia skrzynek dla ptaków i nietoperzy.

Podstawa prawna i merytoryczna prac

- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Dz. U. z 2018 r. poz. 142, 10, 650;
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 roku w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2022 poz. 2380).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Dz. U. z 2016 r. poz. 2183;
- Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie. Dz.U. 2018 r. poz. 954;
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Dz.U. 2017 r. poz. 519, z późniejszymi zmianami (Dz.U. 2018 r. poz. 88, 9, 534, 650);
- „Docieplanie budynków w zgodzie z zasadami ochrony przyrody”. Wylęgała i inni; Salamandra, Poznań 2009.

Wszystkie nietoperze i większość gatunków ptaków występujących w Polsce podlegają ścisłej ochronie.

Wiele gatunków ptaków podlegających ochronie utraciło naturalne siedliska i ich jedynymi enklawami są miasta. W myśl obowiązujących przepisów (art. 52 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody, uszczegółowiony zapisem paragraf 6 pkt 4 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004r. W sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną obowiązuje zakaz niszczenia siedlisk i ostoi gatunków chronionych. Miejsca lęgowe, zlokalizowane na budynkach należy, więc traktować, jako ich siedliska, podlegające ochronie prawnej.

Cel i zakres opracowania

Celem sporządzenia ekspertyzy jest określenie wykorzystania przez ptaki i nietoperze budynku szkolnego ZSZ nr 1 w Białej Podlaskiej przy ul. Piłsudskiego 36 oraz wydanie opinii na temat wpływu planowanych prac remontowych na lokalną awifaunę oraz chiropterofaunę.

Ekspertyza obejmuje dwie części. Pierwszą jest wykonanie inwentaryzacji obiektu pod kątem występowania zajętych lub potencjalnych siedlisk i miejsc lęgowych dla ptaków i nietoperzy oraz możliwości występowania innych grup zwierząt objętych ochroną gatunkową. Drugą częścią jest zaproponowanie możliwych rozwiązań pod kątem zachowania siedlisk, kompensacji oraz terminarza wykonania tych prac w powiązaniu z harmonogramem i technikami wykonania remontu obiektu.

Teren inwentaryzacji

Ekspertyza dotyczy budynku szkolnego ZSZ nr 1 położonego przy ul. Piłsudskiego 36 w Białej Podlaskiej (jednostka ewidencyjna 066101_1, obręb 0001, działka nr 1025/3). Zakres planowanych prac inwestycyjnych nie obejmuje całości budynku, a jedynie jego części gdzie planowane są prace remontowo-budowlane, obejmują dwa elementy:

- skrzydło zachodnie – gdzie planowana jest przebudowa starej sali gimnastycznej, podzielonej na sale zajęć praktycznych. Pod salami dydaktycznymi powstanie niska piwnica. Pomieszczenia dydaktyczne wyposażone będą w instalacje sanitarne, centralnego ogrzewania, wodociągowe, kanalizacyjne, instalacje elektryczne i sieć teleinformatyczną. Przeprowadzone zostaną prace rozbiórkowe, budowa stropu, budowa ścian i ścianek, budowa komunikacji pionowej (schodów z platformą przychodową). Wymieniona zostanie stolarka okienna i drzwiowa. Przeprowadzona zostanie również izolacja i ocieplenie przegród zewnętrznych, wymiana obróbek blacharskich oraz prace wykończeniowe (tynki i okładziny, elewacje).
- wnęka we wschodniej (frontowej) ścianie na połączeniu starej i nowej części budynku szkoły – w tym miejscu zostanie wybudowany zewnętrzny dźwig osobowy.

Główny budynek szkoły utworzono w 1953 roku. Nowe skrzydło zostało zbudowane na początku XXI wieku. Skrzydło z salą gimnastyczną zlokalizowane jest w starej części budynku. Wymiary skrzydła zachodniego to około 34x13 m, wysokość około 10 m. Pokryte jest blaszanym, dwuspadzistym dachem.

Wnęka łącząca styk starej i nowej części szkoły zlokalizowana jest we wschodniej stronie budynku. Planowana powierzchnia zabudowy szybu windy wyniesie około 2,5x3 m, a wysokość szybu 12 m.

Budynek nie jest objęty ochroną konserwatora zabytków.

Rycina 1. Lokalizacja elementów budynku ZSZ nr 1 objętego planowanymi pracami remontowymi.

Metodyka prac

Kontrolę terenową wykonano w dniu 14 czerwca 2025 roku. Na przeprowadzenie kontroli wybrano dzień o optymalnych warunkach pogodowych, bez opadów deszczu czy silnych wiatrów. Okres w którym przeprowadzono obserwację (połowa czerwca) to w przyrodzie pełnia okresu rozrodczego. Wykonanie inwentaryzacji w tym terminie umożliwia maksymalną skuteczność wykrycia odbywających się lęgów. Dlatego wystarczające jest wykonanie jednej kontroli terenowej, odpowiednio rozłożonej w czasie doby.

Kontrola terenowa miała na celu oględziny budynku, zapoznanie się z jego topografią oraz stanem technicznym.

Podczas kontroli obiektu obserwowano obecne w okolicy ptaki, szczególnie możliwość potencjalnych wlotów i wylotów ptaków z otworów budynku. Na budynku poszukiwano aktualnych oraz starych gniazd, pozostałości po gniazdach, zabrudzeń kałem, otworów i szczelin wykorzystywanych jako nisze gniazdowe oraz innych śladów świadczących o wykorzystywaniu ich przez ptaki. Dokładnej obserwacji poddano wszystkie ściany, (szczególną uwagę zwracano na pęknięcia i otwory w ścianach), urządzenia wentylacyjne, kominy, skontrolowano otoczenie parapetów i zadaszeń. W okolicy gdzie dach styka się ze ścianą budynku oraz pod parapetami okien poszukiwano śladów wytarc, wytuszczeń oraz plam moczowych wskazujących na miejsca gdzie mogą wchodzić nietoperze.

Podczas prowadzenia kontroli terenowej używano sprzętu: lornetka 10X42 oraz luneta 20–80X95.

Dodatkowo przeprowadzono wywiad z lokalnymi przyrodnikami lub pracownikami obiektu w temacie obecności ptaków i nietoperzy na przedmiotowym budynku.

Wyniki

Kontrolę terenową przeprowadzono w dniu 14 czerwca 2025 roku. Jak już wspomniano, przeprowadzona była w szczytowym okresie sezonu lęgowego.

W wyniku kontroli stwierdzono, że budynek zachodniego skrzydła posiada w murze w okolicach stropu odpryski zaprawy pod którymi znajdują się głębokie szczeliny (fotografia 5). Miejsca takie chętnie wykorzystywane są przez jerzyki lub nietoperze. Podczas przeprowadzania kontroli terenowej nie stwierdzono wlatywania lub wylatywania z nich jerzyków, brak też było charakterystycznych śladów po wchodzeniu (wytarć, wyłuszczeń, odchodów lub plam moczowych nietoperzy) co dowodziłoby, że są one zajmowane przez te gatunki.

Podczas kontrolowania wnęki łączącej budynki od strony wschodniej wykryto stanowiska lęgowe dwóch gatunków ptaków: gołębia miejskiego i jerzyka. Oba z powyższych to gatunki typowo „miejskie” zasiedlające właśnie takie siedliska jak przedmiotowy budynek. Miejsce schronienia i prawdopodobnie stanowisko lęgowe gołębia miejskiego znajdowało się w prostokątnym otworze muru w pobliżu dachu budynku (fotografia 6). Obserwowano też gołębie wchodzące pod dach w okolicach rynny w wnęce budynku. Aktualnie zajęte gniazdo jerzyka wykryto pod parapetem okna na pierwszym piętrze budynku (fotografia 7). Wykryto też ślady kału oraz uszczelnione zaprawą otwory pod parapetami innych okien, co sugeruje, że jerzyki w poprzednich sezonach również w nich odbywały lęgi.

Reasumując należy stwierdzić, że budynek szkoły jest miejscem rozrodu i schronienia co najmniej jednej pary jerzyków i gołębi miejskich. Aby nie dopuścić do zniszczenia lęgów i pozbawienia ptaków stanowisk rozrodczych prace remontowe budynku należy wykonywać zgodnie z wytycznymi zawartymi w kompensacji przyrodniczej.

Kompensacja przyrodnicza

Większość ptaków i nietoperzy w środkowo-wschodniej Europie, przeciętnie rozmnaża się od kwietnia do sierpnia. Dlatego też, istnieje konieczność dostosowania prac remontowych budynków do okresu rozrodczego zwierząt występujących na budynkach (tabela 1).

Tabela 1. Harmonogram prac remontowych (zmodyfikowano na podstawie: Wylegała i inni 2009)

Zakres prac	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad	Grudzień
wstępna inwentaryzacja stanu budynków oraz określenie potencjalnego występowania ptaków i nietoperzy												
inwentaryzacja ptaków												
inwentaryzacja nietoperzy												
prace dociepleniowe na których stwierdzono nietoperze												
prace dociepleniowe na których nie stwierdzono nietoperze												
prace dociepleniowe na których stwierdzono lęgowe ptaki												

Na podstawie przeprowadzonych prac stwierdzono, iż budynek jest stanowiskiem lęgowym co najmniej jednej pary jerzyka i jednej pary gołębia miejskiego. Dodatkowo znajdują się w nim otwory odpowiednie na kryjówki lub miejsca rozrodu jerzyków i nietoperzy. W chwili prowadzenia kontroli terenowej nie były zajęte, ale nie można wykluczyć, że sytuacja nie ulegnie zmianie w najbliższej przyszłości. Rozpoczęcie prac remontowych budynku (skrzydło zachodnie i wnętrza we wschodniej części budynku) zaleca się rozpocząć w okresie po 1 sierpnia.

Zgodnie z wytycznymi, po zakończonych pracach modernizacyjnych na przedmiotowym budynku należy dokonać kompensacji utraconych miejsc lęgowych. W tym celu zaleca się zainstalować 4 budki typu J. Budki lęgowe typu J przeznaczone są dla jerzyków, jednak w razie potrzeby zajmowane także przez inne drobne ptaki, np. wróble. Odpowiednie budki lęgowe (typu J)

wykonane z trocinobetonu bez problemu można zakupić przez Internet na przykład na Allegro.

Bardzo ważne jest wykonanie, montaż i umiejscowienie budek lęgowych:

- Budka powinna być wykonana z trocinobetonu, zarówno ze względu na estetykę (maluje się je na kolor elewacji), jednak przede wszystkim ze względu na trwałość; co jest jednoznaczne z bezpieczeństwem człowieka (budka nie rozpadnie się, spadając ludziom na głowy).
- Budki mocujemy do ściany a nie do materiału termoizolacyjnego.
- Budki powinny być zawieszone wysoko, tuż pod krawędzią dachu.
- Nie zaleca się wieszania budek nad oknami ani wejściem do budynku.
- Przyjęta jest zasada, że budek nie wieszamy na ścianie południowej, w tym konkretnym przypadku budki zleca się zamontować na północnej ścianie zachodniego skrzydła.

Piśmiennictwo

- Goławski A., Kasprzykowski Z., Kowalski M., Kaługa I. 2002. Ochrona płomykówki i nietoperzy w obiektach sakralnych w Polsce. Mazowieckie Towarzystwo ochrony Fauny, Siedlce.
- Grzeniewski M., Kowalski M. Ochrona ptaków gniazdujących w budynkach. Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”, Siedlce.
- Kus K., Staniaszek M., Szczepaniak P. 2010. Ptaki w budynkach. Remonty i docieplenia w zgodzie z przepisami ochrony przyrody. Stowarzyszenie Ochrony Sów, Bodzentyn.
- Luniak M. 2010. Ptaki w budynkach. Wyd. Stołeczne Towarzystwo Ochrony Ptaków, Warszawa.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Dz. U. nr 237, poz. 1419.
- Szokalski M., Wojtatowicz J. 1989. Ptaki w ogrodzie. PWRiL, Warszawa.
- Walasz K., Misielak M. 2014. Ochrona ptaków i nietoperzy zasiedlających budynki w miastach. Małopolskie Towarzystwo Ornitologiczne, Karków.
- Wylegała P., Dzięciołowski R., Jaros R., Kepel A. 2008. Standardy montowania ukryć dla ptaków i nietoperzy jako element prac dociepleniowych. Polskie Towarzystwo „Salamandra”, Fundacja EcoFundusz, Poznań.
- Wylegała P., Jaros R., Dzięciołowski R., Kepel A., Szkudlarek R., Paszkiewicz R. 2009. Docieplanie budynków w zgodzie z zasadami ochrony przyrody. Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra”, Poznań.

Fotografia 1. Widok budynku od strony północnej.

Fotografia 2. Widok budynku od strony południowej.

Fotografia 3. Widok budynku od strony zachodniej.

Fotografia 4. Widok wnętrza od strony wschodniej.

Fotografia 5. Szpary w murze zachodniego skrzydła.

Fotografia 6. Miejsce schronienia i siedlisko lęgowe gołębia miejskiego.

Fotografia 7. Gniazdo jerzyka pod parapetem okna.

Fotografia 8. Gołąb miejski – przedstawiciel awifauny budynku.

